

Modul 13 – Tværfagligt valmodul: Robot- og anden velfærdsteknologi

Etisk værksted, problemstillinger og dilemmaer

Camilla Pyndt Jacobsen, Adjunkt, Ergoterapeutuddannelsen, UCSJ og Agnete Sillesen, Lektor, Sygeplejerskeuddannelsen, UCSJ

Ideen med undervisningsforløbet

Med robotterne som centrale aktører i sundhedsvæsenet på områder, der traditionelt forbindes med krævende mellem menneskelige relationer, og ligeledes krævende etiske problemstillinger, er det af stor betydning, at kommende sundhedsprofessionelle lærer at forholde sig kritisk reflekterende til den rekonstruktion af de professionelle rolle og ansvar, som robotteknologien kan indebære.

Mange scenarier er mulige for sundhedsvæsenets fremtidige arkitektur i bred forstand. Det være sig i forhold til opgaver, funktion, administration, ydelser, responsivitet etc.

Ligeledes tegner der sig mange mulige nye måder at håndtere sygdom, fysisk og psykisk wellbeing på for patienter og borgere: Robotter kan være med døgnet rundt, kan yde personlig assistance, holde med selskab og monitorere tilstande hvad enten det foregår på hospitaler, plejehjem eller private hjem.

Med det etiske værksted sættes fokus på, hvad brug af robotter i sundhedsvæsenet betyder for de grundværdier, der traditionelt er anerkendt som basale og retningsgivende for sundhedsvæsenet og for de sundhedsprofessionelles relationer indbyrdes samt i forhold til borgere og patienter.

Ud over disse problematikker ønskes det også med værkstedet at gå ind i de lidt større filosofiske temaer vedrørende spørgsmål om fri vilje, moral, intelligens, kreativitet, intentionalitet, spontanitet, refleksivitet etc.

Technological literacy betyder i denne sammenhæng derfor udvikling af viden og kompetencer til at identificere og analysere etiske aspekter på flere niveauer af robotternes sociotekniske system, samt reflektere kritisk over den materialiserede moral, som konstrueres og udfoldes her – både i forhold til egen profession, men også i forhold til sundhedsvæsen og samfund generelt.

Læringsmiljøet

Værkstedet indledes med oplæg om robotter og etik. Konkret lægges ud med en introduktion til Turings test for hermed at kickstarte en fri diskussion, der ikke blot går på de allerede gammelkendte diskussioner om enkelt teknologier som sæl, butler og vaskerobotter. Gennem en række videoklip og interviews med blandt andet AI forskere, søges det at skabe tydelige niveauer for abstraktion i forhold til en række etiske problematikker.

Blikket søges ligeledes skærpet på det skift, der lægges på den praktiske anvendelsessammenhæng, når robotter ikke blot skal gøre 3D arbejde (dull, dirty, dangerous work) men netop ønskes introduceret på omsorgsområder med opgaver som skabelse af nærhed, selskab, kærlighed, tryghed etc. Med andre ord – den gamle ofte optrukne modsætning mellem ”kolde og varme hænder” nu stillet som spørgsmål om forstillelse eller autenticitet, intention eller kalkulation, gensidighed eller eksklusion osv.

Efter oplæg med indlagte diskussioner gennemføres fire workshops, hvor de studerende præsenteres for forskellige udfordringer i forhold til etisk refleksion over robotteknologi som omsorgsteknologi. Der spørges til designkrav til en etisk agerende robot, til om – og i givet fald – der er væsensmæssige forskelle mellem forskellige robotter og mennesker, om relationsskabelse af forskellig karakter mellem menneske og robot – kan man elske en robot, føle sig elsket af en robot og elsker robotter (Dreams of electric sheep!), spørgsmål om ansvar, mm.

Førstegangs eksperiment

Værkstedet er gennemført en gang og erfaringerne er derfor udelukkende på baggrund af første gennemførelse af undervisningen.

Undervisningen blev evalueret mundtligt umiddelbart efter undervisningen.

De studerende tilkendegav, at føle sig udfordrede af diskussionsoplæggene. De oplever en ambivalens i forhold til de etiske dilemmaer, der opstår i forbindelse med diskussionerne af oplæggene. Mange af de studerende mærker, i løbet af undervisningen, at deres egne grænser for hvad der er i orden og etisk ”i tråd” med de forskellige professionsetiske retningslinjer, flytter sig i løbet af diskussionerne. De oplever, at de teoretiske oplæg giver dem andre perspektiver på etik og robotteknologi i sundhedsvæsenet og synes, at de får præsenteret nogle argumenter, de ikke selv havde overvejet eller er stødt på i den offentlige debat.

De studerende føler sig bedre klædt på til at indgå i fremtidige diskussioner om udvælgelse og implementering af forskellige robotteknologier på deres kommende arbejdspladser.

På baggrund af feedbacken fra de studerende, ses fremadrettet et behov for lignende undervisningsforløb.

Det er essentielt, at have fokus på andre, nye eller kommende forhold i sundhedsvæsenet, der stiller krav til kommende sundhedsprofessionelles etiske overvejelser.

Forløbet vil med fordel kunne indgå på mange måder generelt på sundhedsuddannelserne.

En undervisningsseance kan være sjov, tankevækkende og inspirerende, men vores overbevisning er, at hvis de studerende virkelig skal udfordres og gennemgå en mere rodfæstende forandring, der ruste de studerende til fremtidige udfordringer, skal etik og robotteknologi være en integreret del af hele uddannelsen.